

Ажибаева Г.М.,
доцент, менеджмент магистрі,
gulzhan121983@mail.ru

*Академик З.Алдамжар атындағы
Қостанай әлеуметтік- техникалық
университеті,
110000 Қостанай қ., Кобыланды Батыр даңғылы, 27*

ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ҚАРҚЫНЫ МЕН ЕҢБЕК НАРЫҒЫНА ӘСЕРІ

***Аңдатпа.** Бұл мақала цифрлық ақпараттық технологияларды дамытудың еңбек нарығына және халықты жұмыспен қамтуға әсері мәселелеріне арналған. Цифрландырудың еңбек нарығына әсерін анықтау тұрғысынан отандық және шетелдік зерттеушілердің әдебиеттеріне шолу жасалынған, бұл цифрландыру белгілі бір аумақтағы өмір сүру деңгейі мен жұмыссыздық деңгейіне байланысты жұмыспен қамтуға әр түрлі әсер ететіндігі көрсетілген. Мақалада цифрландырудың Қазақстан Республикасындағы экономикалық өсу мен еңбек нарығына әсері зерттеледі. Мемлекеттік бастамалардың, атап айтқанда "Цифрлық Қазақстан" бағдарламасының экономиканы жаңғыртудың және жұмыспен қамтудың жаңа нысандарын қалыптастырудың негізгі құралы ретінде іске асырылуы талданады, сондай-ақ өнімділікті арттыруға және цифрлық жұмыс орындарын кеңейтуге ықпал ететін цифрлық трансформация тетіктері қарастырылады.*

Зерттеу барысында цифрлық еңбек қатынастарында туындауы мүмкін тәуекелдерді ұсынылған, жұмыспен қамтуға салдардың оң және теріс көріністерін анықталған.

***Түйінді сөздер:** адами капитал, еңбек нарығы, еңбек өнімділігі, жұмыспен қамту, инновациялар, автоматтандыру, жұмыспен қамту, цифрлық экономика, тәуекелдер, Цифрлық Қазақстан, цифрландыру, цифрлық экономика, экономикалық өсу, цифрлық технологиялар, цифрлық дағдылар.*

Кіріспе

Әлемдік экономиканың жаһандық трансформациясы жағдайында цифрландыру тұрақты экономикалық өсудің және еңбек нарығындағы құрылымдық өзгерістердің негізгі факторларының біріне айналуға. Цифрлық технологияларды енгізу, өндірістік процестерді автоматтандыру, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен платформалық жұмыспен қамтуды дамыту еңбек өнімділігіне, экономикалық өсу қарқынына және халықты жұмыспен қамту сипатына айтарлықтай әсер етеді. Қазақстан Республикасы

үшін цифрлық трансформация экономиканы әртараптандыру, оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру және орнықты даму мақсаттарына қол жеткізу контекстінде ерекше мәнге ие болады.

Цифрлық экономиканы дамытуға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларды, атап айтқанда "Цифрлық Қазақстан" бағдарламасын іске асыру жаңа салаларды қалыптастыруға, инновациялық белсенділіктің өсуіне және жаңа жұмыс орындарын құруға ықпал етеді. Сонымен қатар, цифрландыру жұмыспен қамту құрылымының өзгеруіне, цифрлық құзыреттерді дамыту және еңбек нарығын жаңа жағдайларға бейімдеу қажеттілігіне байланысты бірқатар сын-кәтерлерді тудырады. Осыған байланысты цифрландырудың Қазақстан Республикасының экономикалық өсуіне және еңбек нарығына әсерін зерттеу тиімді әлеуметтік-экономикалық саясатты қалыптастыру тұрғысынан өзекті және сұранысқа ие болып табылады.

Бұл зерттеудің өзектілігі жеделдетілген технологиялық даму жағдайында Қазақстанның Ұлттық экономикасы мен еңбек нарығы үшін цифрландырудың салдарын бағалау қажеттілігіне байланысты.

Зерттеудің мақсаты - цифрландырудың Қазақстан Республикасының экономикалық өсу қарқынына және еңбек нарығының трансформациясына әсерін талдау, сондай-ақ экономикадағы цифрлық өзгерістерге байланысты негізгі мүмкіндіктер мен тәуекелдерді анықтау болып табылады.

Зерттеу объектісі цифрлық технологияларды дамыту процестерін және олардың еңбек нарығына әсерін қоса алғанда, цифрлық трансформация жағдайындағы Қазақстан Республикасының экономикасы болып табылады.

Әдебиетке шолу

Әдебиеттерге шолу нәтижелері жұмыспен қамту мен цифрлық экономика арасындағы өзара байланыс мәселелерінің отандық та, шетелдік те экономистер тарапынан кеңінен қарастырылатынын көрсетеді.

Атап айтқанда, Қазақстанда жұмыспен қамтудың цифрлық трансформациясы мәселелері ұлттық бастамалар мен бағдарламалар аясында белсенді түрде талқылануда. Осы тұрғыда Иманов зерттеуін атап өтуге болады, онда автор жаңа технологиялардың елдегі еңбек қатынастарына әсерін талдап, кадрларды қайта даярлау мен цифрлық дағдыларды дамытудың маңыздылығын атап көрсетеді [1].

Скарано Г. мен Колфер Б. еңбектерінде цифрландыру жағдайында жұмыспен қамту нысандары мен адами капиталдың трансформациясы мансаптық бағдарлау, профилирлеу және жұмысқа іріктеу құралдары арқылы қарастырылады [2].

Жалпы алғанда, соңғы жылдардағы негізгі үрдіс – цифрлық технологиялардың адам қызметінің әртүрлі салаларына кеңінен енгізілуі, бұл еңбек нарығы мен жұмыспен қамту саласын да қамтиды.

Ванкевич А. ғылыми еңбектері цифрландыру жағдайында адами ресурстарды басқарудың өзгеру үрдістеріне және платформалық жұмыспен қамтудың өсуіне арналған [3].

Қазіргі таңда көптеген қызметкерлер платформалық жұмыспен қамтуды дәстүрлі жұмыспен қамтуға балама ретінде таңдауда. Алайда платформалық

жұмыстың икемділігіне қарамастан, ол еңбек жағдайларының қауіпсіз еместігі және қызметкерлердің қалыптасқан еңбек және әлеуметтік кепілдіктерінің әлсіреуі сияқты тәуекелдермен қатар жүреді.

Осылайша, цифрландыру еңбек нарығын түбегейлі өзгертуде және қызметкерлерден жаңа жағдайларға бейімделуді, сондай-ақ цифрлық технологияларды белсенді меңгеруді талап етеді.

Әдістеме

Мақаланың әдіснамалық негізі-зерттеудің жалпы ғылыми және экономикалық-статистикалық әдістерін қамтитын кешенді тәсіл. Жұмыста талдау және синтездеу, салыстырмалы талдау, сондай-ақ цифрландыру жағдайында Қазақстан Республикасындағы экономикалық өсу және еңбек нарығы көрсеткіштерінің динамикасын бағалау үшін экономикалық-статистикалық әдістер қолданылады. Зерттеу барысында "Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасын қоса алғанда, цифрлық экономиканың дамуын реттейтін нормативтік және бағдарламалық құжаттардың контент-талдауы пайдаланылады. Зерттеудің ақпараттық базасын Қазақстан Республикасы Ұлттық статистика бюросының ресми статистикалық деректері, халықаралық ұйымдардың материалдары және қаралатын мәселелер бойынша ғылыми жарияланымдар қалыптастырады. Алынған нәтижелер графикалық және кестелік талдау әдістерін қолдана отырып жинақталады.

Негізгі бөлім. Қазақстан Республикасында цифрландыру орнықты және инклюзивті экономикалық өсуге көшу жолындағы негізгі құралдардың бірі ретінде қарастырылады. Цифрлық технологияларды енгізу экономиканың құрылымына әсер етіп, өндіріс пен ақпарат алмасу үдерістерін жеделдетеді, сондай-ақ экономикалық өсудің жаңа көздерінің қалыптасуына ықпал етеді. Цифрлық экожүйелердің, электрондық бизнестің және онлайн-платформалардың дамуы экономикалық үдерістердің ашықтығын арттырып, ресурстарды неғұрлым тиімді бөлуге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде жалпы ішкі өнімнің динамикасына оң әсерін тигізеді.

Цифрландырумен байланысты экономикалық өсім көп жағдайда дәстүрлі салалардың тиімділігін арттыру есебінен қамтамасыз етіледі. Өнеркәсіпте, көлік саласында, ауыл шаруашылығында және қызмет көрсету секторында автоматтандырылған жүйелер, цифрлық мониторинг пен талдау технологиялары белсенді түрде енгізілуде. Бұл шығындарды азайтуға, ресурстарды оңтайландыруға және еңбек өнімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, цифрландыру инновациялық кәсіпкерлік пен стартаптардың дамуына қолайлы жағдай жасап, экономиканы әртараптандыруға және шикізат салаларына тәуелділікті төмендетуге ықпал етеді.

Еңбек нарығында цифрландыру жұмыспен қамту сипатының біртіндеп өзгеруіне әкеледі. Интеллектуалдық және креативті еңбек түрлерінің маңызы артып, ал қалыпты операциялар барған сайын автоматтандырылған шешімдермен алмастырылуда. Бұл жоғары білім деңгейі мен цифрлық құзыреттері бар қызметкерлерге, сондай-ақ жылдам технологиялық өзгерістерге бейімделе алатын мамандарға деген сұраныстың өсуіне себеп

болады. Сонымен қатар, цифрлық экономика жағдайында сұранысы төмендеп жатқан мамандық иелерін қайта даярлау қажеттілігі күшейе түсуде.

Соңғы жылдары Қазақстан мемлекеттік бастамалар мен технологиялық реформалар арқылы экономиканың цифрлық трансформациясын белсенді түрде ілгерілетуде. "Digital Kazakhstan" мемлекеттік бағдарламасы және оның жаңартылған бағыттары Industry 4.0 технологияларын енгізуді, электрондық қызметтер мен цифрлық инфрақұрылымды дамытуды қамтиды, бұл негізгі экономикалық көрсеткіштерге тікелей әсер етеді. Ресми бағалаулар бойынша, цифрландырудың әсері 2025 жылы 1,7–2,2 трлн теңге мөлшерінде қосымша құнды қамтамасыз етті, бұл жеке салымдарды ескере отырып, экономикаға салынған инвестициялармен салыстырғанда инвестициялардан түсетін табысты 5-6 есеге артты.

Жеке экономикалық институттардың қосымша зерттеулері шағын және орта бизнес (ШОБ) үшін цифрландырудың ЖІӨ өсуіне елеулі үлесі бар екенін көрсетеді: цифрлық белсенді кәсіпорындардың үлесін небәрі 1 пайыздық тармаққа арттыру жан басына шаққандағы ЖІӨ-нің шамамен 0,12% - ға өсуіне әкеледі.

Сондай-ақ, Қазақстан цифрлық қызметтердің жаһандық рейтингтерінде жоғары орынға ие: мемлекеттік қызметтердің 92% - дан астамы қазір онлайн режимінде қолжетімді және ел әлемнің прогрессивті экономикаларынан кейін ғана онлайн-қызметтер индексі бойынша топ-10-ға кірді.

Цифрлық трансформация жұмыспен қамту құрылымын айтарлықтай өзгертеді. Қазақстанда IT-сектордың өсуі компаниялар мен жұмыс орындарының көбеюінен көрінеді: 2025 жылы Қазақстандағы IT-салада жұмыс істейтін қызметкерлер саны туралы соңғы деректер бойынша:

2025 жылы IT секторында шамамен 200 000-нан астам адам еңбек етті. Бұл көрсеткіш ақпарат және байланыс саласының деректері бойынша 2025 жылдың соңына қарай тіркелген. Өткен жылмен салыстырғанда (2024-пен) IT саласындағы жұмыспен қамту өсімі шамамен 7 %-ға артты.

Сонымен қатар, цифрлық технологиялар жұмыспен қамтудың жаңа түрлерін дамытуды ынталандырады. Мысалы, EGOV-ты азаматтардың құзыреттілігі туралы деректерді жинау платформасы ретінде пайдалану кеңейіп келеді, бұл еңбек нарығындағы ұсыныстар мен сұраныстарды дәлірек салыстыруға көмектеседі, жұмыс тиімділігін арттыру үшін алғышарттар жасайды.

Цифрлық трансформация деректерді талдау, киберқауіпсіздік, жасанды интеллектпен байланысты мамандықтарға сұранысты күшейтеді. Қазіргі зерттеулерді талдау көрсеткендей, дәл осы бағыттар Қазақстанның цифрлық экономикасында еңбек нарығының негізгі өсу нүктелеріне айналып отыр, алайда кейбір кедергілер де бар — ең алдымен, кейбір халық топтарында цифрлық сауаттылықтың төмендігі және шағын бизнестің өзгерістерге дайын еместігі.

Цифрландырудың дамуы қызметкерлерден тек негізгі компьютерлік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар ақпараттық технологиялар саласында тереңірек білімді де талап етеді. Мемлекеттік саясат, оның ішінде қайта даярлау

және біліктілікті арттыру жобалары, осы алшақтықты жоюға және еңбек күшін жаңа талаптарға бейімдеуге бағытталған.

Экономикалық өсім мен жаңа жұмыс орындарын құрудан басқа, цифрландыру еңбек сапасына және әлеуметтік аспектілерге де әсер етеді. Қызметтерді цифрлық форматқа көшіру бюрократиялық кедергілерді азайтып, ашықтықты арттырады, бұл азаматтардың мемлекеттік институттарға сенімін күшейтеді.

Цифрландыру экономикалық өсу қарқынына да, еңбек нарығына да әсер ете отырып, Қазақстан Республикасы экономикасының дамуында барған сайын маңызды рөл атқарады. Жаһандық цифрлық трансформация жағдайында цифрлық технологияларды енгізу ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі факторларының біріне айналуға. Қазақстанда цифрландыру мемлекеттік басқаруды, өнеркәсіпті, қызмет көрсету саласын, білім беруді және еңбек нарығын қамтиды, бұл макроэкономикалық көрсеткіштер мен әлеуметтік салада көрініс табады.

Цифрландырудың экономикалық өсуге әсері, ең алдымен, еңбек өнімділігінің өсуі, транзакциялық шығындардың төмендеуі және бизнес-процестердің тиімділігінің артуы арқылы көрінеді. "Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасын іске асыру цифрлық инфрақұрылымды дамытуға, электрондық мемлекеттік қызметтерді кеңейтуге және экономиканың негізгі секторларында заманауи технологияларды енгізуге ықпал етті. Мемлекеттік және сараптамалық дереккөздердің бағалауы бойынша, цифрландырудың экономикаға қосқан үлесі жалпы ішкі өнімнің ұлғаюы, қосылған құнның өсуі және инвестициялық ахуалдың жақсаруы болып табылады. Цифрлық шешімдердің кеңеюі әсіресе шағын және орта бизнесте байқалады, мұнда цифрлық платформаларды, онлайн қызметтерді және электрондық төлемдерді пайдалану іскерлік белсенділіктің өсуіне және жаңа нарықтардың қалыптасуына ықпал етеді.

Дегенмен, цифрландыру кейбір қиындықтарды да тудырады: ауылдық аймақтарда цифрлық инфрақұрылымды дамыту қажеттілігі, қала мен ауыл арасындағы цифрлық алшақтықты жою, сондай-ақ жылдам өзгеріп жатқан технологияларға сай заңнаманы бейімдеу алдағы жылдардағы маңызды міндеттердің бірі болып қала береді. Келесі кестеде Қазақстандағы цифрлық экономиканың дамуына қатысты SWOT талдау нәтижелері көрсетілген.

Кесте 1. Қазақстандағы цифрлық трансформацияның еңбек нарығына әсері (SWOT талдауы)

SWOT талдау	Сипаттама
Күшті жақтары (Strengths)	«Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының белсенді іске асырылуы; - Цифрлық жұмыс орындарының және IT-компаниялардың жоғары өсуі; - Электрондық мемлекеттік қызметтер инфрақұрылымының дамуы (eGov, онлайн

	<p>мемлекеттік қызметтер);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Экономиканың ашықтығының артуы және бюрократияның азаюы. - Еңбек өнімділігінің артуы, уақыт үнемдеу - Жоғары да, төмен де білікті жұмысшылардың еңбекақысының өсуі - Жоғары білікті қызметкерлерге сұраныс өсіп отырған жағдайда білім мен біліктілікті арттыру - Жұмыспен қамтудың икемділігінің артуы, жұмыс іздеуге кететін уақыттың қысқаруы
Әлсіз жақтары (Weaknesses)	<ul style="list-style-type: none"> - Халықтың бір бөлігінде цифрлық сауаттылықтың төмендігі;- IT және деректерді талдау саласында білікті кадрлардың жетіспеушілігі; - Шағын және орта бизнес цифрландыруға толық дайын еместігі; - Қала мен ауыл арасындағы цифрлық инфрақұрылымдағы айырмашылық.
Мүмкіндіктер (Opportunities)	<ul style="list-style-type: none"> - Деректер, жасанды интеллект, киберқауіпсіздік және бұлттық технологиялар саласындағы мамандықтарға сұраныстың өсуі; - Еңбек өнімділігін арттыру арқылы экономикалық өсімді жеделдету; - Цифрлық экономикаға шетелдік инвестицияларды тарту;- Қызметкерлерді қайта даярлау және біліктілігін арттыру арқылы еңбек нарығын бейімдеу мүмкіндігі.
Қауіптер (Threats)	<ul style="list-style-type: none"> - Аймақтар арасындағы цифрлық теңсіздік; - Төмен біліктілігі бар қызметкерлердің жұмыс нарығынан ығыстырылу қаупі; - Технологиялардың тез ескіріп кетуі және білімді үнемі жаңарту қажеттілігі; - Цифрлық платформалар мен қашықтан жұмыс істеуді реттейтін заңнаманың жеткіліксіздігі. - Кәсіптік мансапты жоспарлау және еңбек нарығында болжам жасау қиындықтарының пайда болуы

Осылайша, цифрландыру еңбек нарығында бірқатар мүмкіндіктер мен қауіптерді бірге тудырады: қоғамның әл-ауқатын арттыру үшін цифрлық дағдыларды дамыту, білім деңгейін көтеру және әлеуметтік саясатты күшейту маңызды болып табылады.

Сонымен бірге цифрландыру Қазақстанның еңбек нарығына айтарлықтай әсер етеді. Бір жағынан, бұл, ең алдымен, ақпараттық технологиялар, телекоммуникация, деректерді талдау, киберқауіпсіздік және цифрлық қызметтер саласында жаңа жұмыс орындарын құруға ықпал етеді. Жұмыспен қамтудың жаңа түрлері пайда болады, соның ішінде қашықтан жұмыс істеу

және платформалық жұмыспен қамту, бұл жұмыс мүмкіндіктерін кеңейтеді және еңбек нарығының икемділігін арттырады. Екінші жағынан, цифрлық технологияларды автоматтандыру және енгізу жұмыспен қамту құрылымының өзгеруіне, бірқатар дәстүрлі кәсіптерге сұраныстың төмендеуіне және цифрлық дағдылары жоғары жұмысшыларға қажеттіліктің артуына әкеледі.

Цифрлық трансформация жұмыс күшінің білім деңгейі мен біліктілігіне қойылатын талаптарды күшейтеді. Цифрлық экономика жағдайында халықтың цифрлық сауаттылығын үздіксіз оқыту, қайта даярлау және дамыту маңыздылығы артып келеді. Бұл білім беру жүйесі мен мемлекеттік Жұмыспен қамту саясаты үшін маңызды міндетке айналады, өйткені дағдылардың нарық талаптарына сәйкес келмеуі құрылымдық жұмыссыздықтың өсуіне әкелуі мүмкін. Сонымен бірге, цифрландыру адами капиталдың сапасын арттыру және еңбек ресурстарын тиімдірек пайдалану үшін алғышарттар жасайды.

Осылайша, Қазақстан Республикасында цифрландыру экономикалық өсу мен еңбек нарығын трансформациялаудың маңызды драйвері болып табылады. Бұл экономиканың даму қарқынын жеделдетуге, өнімділікті арттыруға және жаңа жұмыс орындарын қалыптастыруға ықпал етеді, бірақ сонымен бірге ықтимал тәуекелдерді азайту және ұзақ мерзімді перспективада тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін білім беру жүйесі мен әлеуметтік саясатты бейімдеуді талап етеді.

Еңбек нарығы көрсеткіштерін талдау ақпараттық технологиялар саласында экономикадағы басқа салалармен салыстырғанда орташа жалақы деңгейінің салыстырмалы түрде жоғары екенін көрсетеді. Бұл білікті кадрларға деген сұраныстың жоғары болуымен және қажетті цифрлық құзыреттері бар мамандар тапшылығымен түсіндіріледі. Сонымен қатар, цифрландыру жағдайындағы жұмыссыздық деңгейі құрылымдық сипатқа ие: дәстүрлі жұмыс орындарының қысқаруы жаңа көмекші және жоғары технологиялық мамандықтарға деген сұраныстың артуымен қатар жүреді. Бұл үрдіс цифрлық технологиялар неғұрлым белсенді енгізілетін Қазақстанның ірі қалалары мен экономикалық тұрғыдан дамыған өңірлерінде айқынырақ байқалады.

Талдау нәтижесінде интернет-технологиялардың жұмыспен қамту саласына әсер ететін екі негізгі салдары айқындалды. Біріншісі – еңбек сипатының өзгеруі, мұнда интеллектуалдық, креативтік және талдамалық қызметтің үлесі артып, қалыпты операциялар автоматтандырылады. Екіншісі – еңбек қызметі формаларының трансформациясы, оның ішінде қашықтан жұмыс істеудің, икемді жұмыспен қамтудың және цифрлық платформалардың кең таралуы, бұл еңбек қатынастарын реттеудің дәстүрлі тетіктерін қайта қарауды талап етеді.

Қызметкерлердің кәсіби білімдері, дағдылары мен құзыреттеріне қойылатын талаптардың өзгеруіне ерекше назар аударылды. Цифрлық экономика жағдайында цифрлық сауаттылық, үйренуге қабілеттілік, бейімделгіштік және пәнаралық дағдылар шешуші мәнге ие болуда. Бұл еңбек нарығының орнықты дамуын қамтамасыз етуде білім беру жүйесі мен кадрларды қайта даярлау бағдарламаларының ролін күшейтеді.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасындағы цифрлық даму деңгейі тұрақты оң динамиканы көрсетіп отыр, бұл экономика мен еңбек нарығының көрсеткіштерінен айқын байқалады. 2023–2024 жылдардағы жағдай бойынша ел халқының шамамен 92–93 %-ы интернетке қол жеткізген, ал интернетті нақты пайдаланушылар үлесі 95 %-дан асты. Халықтың цифрлық ортаға жоғары деңгейде тартылуы цифрлық қызметтердің, электрондық коммерцияның және қашықтан жұмыспен қамту нысандарының кеңеюіне маңызды алғышарт болды. 2025 жылы Қазақстандағы электрондық сауданың көлемі ресми деректерге қарап шамамен 3,2 трлн теңге және одан жоғары деңгейде қалғаны болжануда, бұл 2024 жылмен салыстырғанда өсімді сақтайды (2024 жылы да шамамен 3,2 трлн теңге болған).

Цифрландыру елдің экономикалық өсуіне айтарлықтай әсер етуде. Мемлекеттік органдардың бағалауы бойынша, цифрлық технологияларды енгізуден түсетін жиынтық экономикалық тиімділік 2025 жылға қарай қосымша 1,7–2,2 трлн теңге қосылған құнды құрауы мүмкін. Бұл үдерістер, әсіресе қызмет көрсету саласында, қаржы секторында, логистикада және өнеркәсіпте еңбек өнімділігінің өсуіне ықпал етеді. Еңбек тиімділігінің артуы өндірістік және басқару үдерістерін автоматтандырумен, цифрлық платформаларды енгізумен және транзакциялық шығындарды қысқартумен байланысты.

Қазақстанның еңбек нарығында 2023–2025 жылдары негізгі көрсеткіштердің салыстырмалы тұрақтылығы сақталды. 2024 жылы 15 жастан жоғары халықтың жұмыспен қамтылу деңгейі 64,8–65,2 % аралығында болды, ал Халықаралық еңбек ұйымының әдіснамасы бойынша жұмыссыздық деңгейі шамамен 4,6–4,7 %-ды құрады. Бұл ретте жастар арасындағы жұмыссыздық орташа деңгейден төмен болып, 2025 жылы Қазақстанда жастар (15–34 жас) арасындағы жұмыссыздық деңгейі шамамен 3 %-ға дейін төмендеді, бұл жалпы еңбек нарығындағы орташа жұмыссыздықтан (шамамен 4,6 %) төмен көрсеткіш болып отыр. Бұл деректер еңбек нарығының цифрландырудан туындаған құрылымдық өзгерістерге бейімделе алатынын көрсетеді.

2025 жылдың басында Қазақстан халқының саны шамамен 20,286 млн адам болды. 2025 жылдың соңына қарай бұл көрсеткіш шамамен 20,4 млн адамға дейін өсті. Бұл 2023 жылы тіркелген 20,0146 млн адам көрсеткішінен өсуді білдіреді. 2025 жылы Қазақстандағы жұмыссыздық деңгейі шамамен 4,6% болды. Бұл 2023 жылғы 4,7% көрсеткішінен аздап төмен. Яғни, жұмыссыздық деңгейі 2023 жылмен салыстырғанда жақсарған. 2025 жылы орташа жалақы шамамен 429 368 теңге деңгейінде болды. Бұл 2023 жылғы 322 845 теңге көрсеткішінен едәуір жоғары.

Жұмыспен қамту құрылымында ақпараттық технологиялар секторы ерекше орын алады. Соңғы жылдары Қазақстанда IT-мамандарға деген сұраныс артып келеді: 2025 жылы бұл саладағы бос жұмыс орындарының саны алдыңғы жылмен салыстырғанда 25 %-дан астамға өсті. IT-мамандардың орташа және медианалық жалақысы экономика бойынша орташа деңгейден едәуір жоғары. Мәселен, 2025 жылы ел бойынша ұсынылған медианалық жалақы шамамен 297 мың теңгені құраса, IT-секторда бұл көрсеткіш біліктілік пен жұмыс тәжірибесіне байланысты әлдеқайда жоғары болды. Бұл цифрлық құзыреттері

бар мамандарға жоғары сұранысты және еңбек нарығындағы ұсыныстың шектеулілігін көрсетеді.

Аймақтық тұрғыда цифрландырудың әсері біркелкі емес. Цифрлық жұмыс орындарының, IT-кадрлардың және жоғары жалақының ең жоғары шоғырлануы ірі қалаларда — Астана, Алматы және Шымкентте, сондай-ақ экономикалық тұрғыдан дамыған өңірлерде байқалады. Ал даму деңгейі төмен облыстарда цифрлық дағдылар деңгейі мен жоғары технологиялық жұмыспен қамтуға қолжетімділік арасындағы алшақтық сақталып, аймақтық дифференциация мәселесін күшейтеді.

Жалпы алғанда, соңғы жылдардағы цифрлық деректер цифрландырудың Қазақстан Республикасында экономикалық өсудің және еңбек нарығын трансформациялаудың негізгі факторларының біріне айналып отырғанын растайды. Ол еңбек өнімділігінің артуына, жоғары технологиялық салалардағы жұмыспен қамтудың өсуіне және білікті мамандар табысының көбеюіне ықпал ете отырып, адами капиталды дамыту мен еңбек саясатын жұмыспен қамтудың жаңа нысандарына бейімдеу қажеттілігін күшейтеді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, жүргізілген талдау Қазақстанда цифрландыру үдерісінің экономикалық өсу мен еңбек нарығын дамытудың маңызды факторы екенін көрсетеді. Цифрлық технологияларды енгізу экономиканың тиімділігін арттырып қана қоймай, еңбек қатынастарының мазмұны мен құрылымын өзгертуге ықпал етуде. Бұл өз кезегінде мемлекеттен, бизнес құрылымдарынан және қоғамнан жаңа жағдайларға жедел бейімделуді талап етеді.

Менің пікірімше, цифрлық трансформацияны тиімді іске асыру адами капиталдың сапасын арттыруға, еңбек өнімділігін өсіруге және жұмыспен қамтудың жаңа, икемді формаларын дамытуға мүмкіндік береді. Осылайша, цифрландыру Қазақстан экономикасының ұзақ мерзімді әрі орнықты дамуының негізгі алғышарттарының бірі болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Иманов С. Цифровизация экономики и занятость. // Вестник Казахский Национальный Университет имени Аль-Фараби. Экономическая серия. – 2019. – № 4(122). – С. 75–81.

2. Scarano G., Colfer B. Linking active labour market policies to digitalisation—a review between remote and automated possibilities. // International Journal of Sociology and Social Policy, 2022. – №14(42). – P. 98–112. – doi.org/10.1108/IJSSP-02-2022-0050.

3. Vankevich A. The new trends in human resource management in the context of the economy digitalization. // University Economic Bulletin, 2019. – № 43. – P. 7–12. – doi.org/10.31470/2306-546X- 2019-43-7-12

4. elordainfo.kz.

5. <https://stat.gov.kz>.

6. <https://www.akorda.kz>.

7. www.gov.kz.

REFERENCES

1. Imanov S. Digitalization of the economy and employment. // Bulletin of Al-Farabi Kazakh National University. The economic series. – 2019. – № 4(122). – Pp. 75-81.
2. Scarano G., Colfer B. Linking active labour market policies to digitalisation—a review between remote and automated possibilities. // International Journal of Sociology and Social Policy, 2022. – №14(42). – P. 98–112. – doi.org/10.1108/IJSSP-02-2022-0050.
3. Vankevich A. The new trends in human resource management in the context of the economy digitalization. // University Economic Bulletin, 2019. – № 43. – P. 7–12. – doi.org/10.31470/2306-546X- 2019-43-7-12
4. elordainfo.kz.
5. <https://stat.gov.kz>.
6. <https://www.akorda.kz>.
7. www.gov.kz.

Ажибаева Г. М.,
магистр менеджмента, доцент
gulzhan121983@mail.ru

*Костанайский социально-технический
университет имени академика З. Алдамжара,
110000 г. Костанай,
пр. Кобыланды Батыра, 27*

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА ТЕМПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И РЫНОК ТРУДА

***Аннотация.** Данная статья посвящена вопросам влияния развития цифровых информационных технологий на рынок труда и занятость населения. С точки зрения определения влияния цифровизации на рынок труда проведён обзор отечественной и зарубежной литературы, в котором показано, что цифровизация по-разному влияет на занятость в зависимости от уровня жизни и уровня безработицы в конкретной территории. В статье исследуется влияние цифровизации на экономический рост и рынок труда в Республике Казахстан. Анализируется реализация государственных инициатив, в частности программы «Цифровой Казахстан», как основного инструмента модернизации экономики и формирования новых форм занятости, а также рассматриваются механизмы цифровой трансформации, способствующие повышению производительности и расширению цифровых рабочих мест.*

В ходе исследования выявлены возможные риски, возникающие в цифровых трудовых отношениях, а также определены положительные и отрицательные проявления последствий цифровизации для занятости.

Ключевые слова: человеческий капитал, рынок труда, производительность труда, занятость, инновации, автоматизация, цифровая экономика, риски, «Цифровой Казахстан», цифровая экономика, экономический рост, цифровые технологии, цифровые навыки.

Azhibayeva G. M.,
associate professor, Master of Management,
gulzhan121983@mail.ru¹

*Kostanay Social-Technical University
named after Z.Aldamzhar,
110000 Kostanay, ave. Koblandy Batyr, 27*

THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON ECONOMIC GROWTH AND THE LABOR MARKET

Abstract. *This article is devoted to the impact of the development of digital information technologies on the labor market and employment of the population. From the point of view of determining the impact of digitalization on the labor market, a review of domestic and foreign literature has been conducted, which shows that digitalization affects employment in different ways depending on the standard of living and the unemployment rate in a particular territory. The article examines the impact of digitalization on economic growth and the labor market in the Republic of Kazakhstan. The article analyzes the implementation of government initiatives, in particular the Digital Kazakhstan program, as the main tool for modernizing the economy and creating new forms of employment, and also examines the mechanisms of digital transformation that enhance productivity and expand digital jobs. The study identified possible risks arising in digital labor relations, as well as identified the positive and negative effects of digitalization on employment.*

Keywords: *human capital, labor market, labor productivity, employment, innovation, automation, digital economy, risks, "Digital Kazakhstan", digital economy, economic growth, digital technologies, digital skills.*